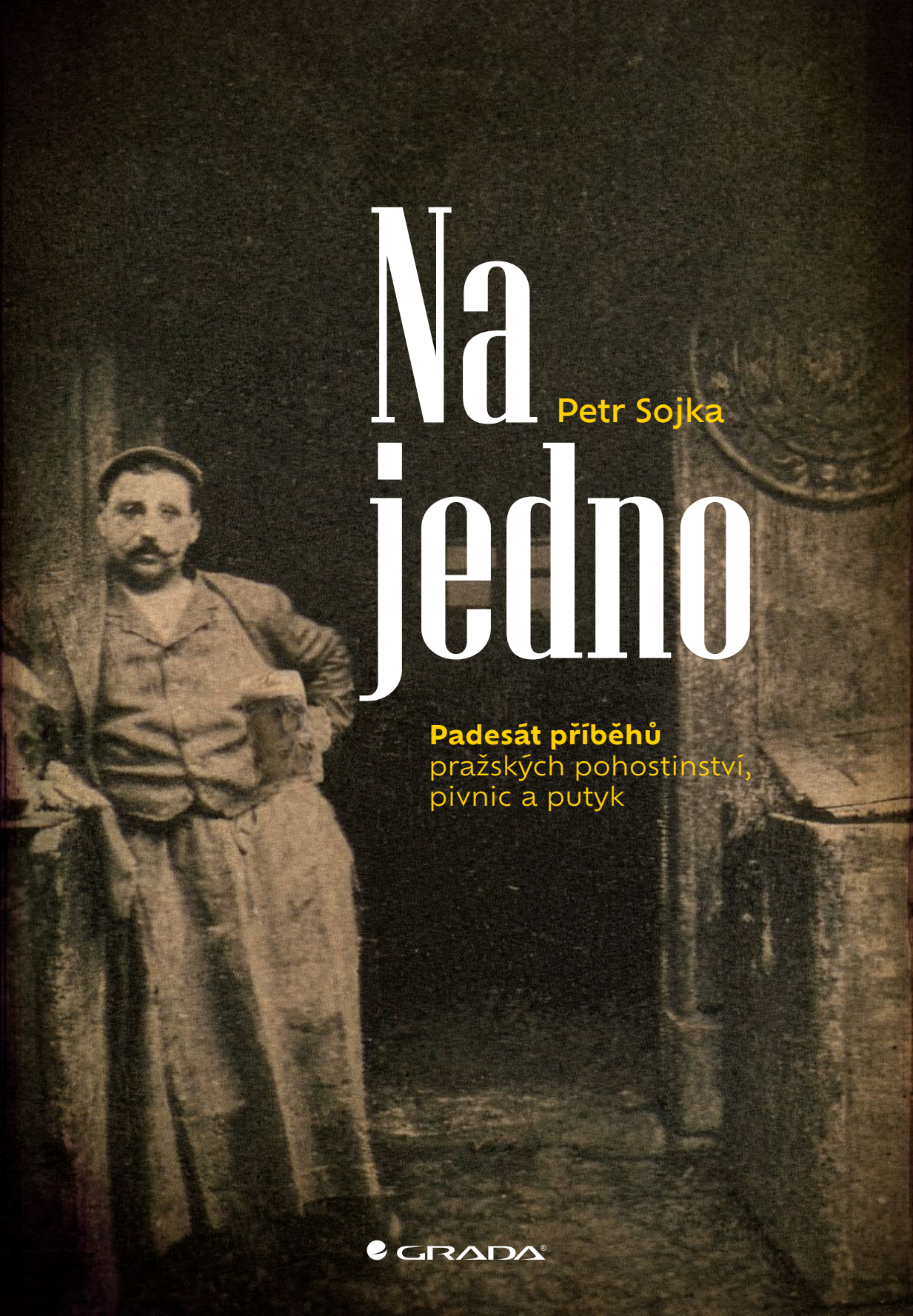

Na jedno

Petr Sojka

Padesát příběhů
pražských pohostinství,
pivnic a putyk

Na jedno

Petr Sojka

Padesát příběhů

pražských pohostinství,
pivnic a putyk

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude trestně stíháno. Automatizovaná analýza textů nebo dat ve smyslu čl. 4 směrnice 2019/790/EU a použití této knihy k trénování AI jsou bez souhlasu nositele práv zakázány.

Petr Sojka

Na jedno

Padesát příběhů pražských pohostinství, pivnic a putyk

Vydala Grada Publishing, a.s.

U Průhonu 22, Praha 7

obchod@grada.cz, www.grada.cz,

tel.: +420 234 264 401, fax: +420 234 264 400

jako svou 9750. publikaci

Odpovědná redaktorka Alice Zavadilová

Text a fotografie Petr Sojka

Obálka a grafická úprava Rado Bielený

Jazyková korektura Pavlína Zelníčková

Fotografie bez autorství: archivy majitelů restaurací, archiv autora

Počet stran 280

První vydání, Praha 2024

Vytiskla tiskárna Iva Vodáková - Durabo

© Grada Publishing, a.s., 2024

Cover Design © Grada Publishing, a.s., 2024

Názvy produktů, firem apod. použité v knize mohou být ochrannými známkami nebo registrovanými ochrannými známkami příslušných vlastníků.

ISBN 978-80-271-7561-1 (ePub)

ISBN 978-80-271-7560-4 (pdf)

ISBN 978-80-271-5419-7 (print)

Hostince Jaroslava Haška

Tahle kniha nemůže začít jinak než příběhem právě tohoto muže. Život a stěžejní díla Jaroslava Haška zná dnes (snad kromě některých známých politiků) každý. My ale na literární legendu nahledneme trochu jinak. Vydáme se totiž po jeho pražských stopách se zvláštním zřetelem na oblíbené hospody, restaurace a kavárny.

Jaroslav Hašek se narodil 30. dubna 1883 v domě číslo 16 ve Školské ulici. Když mu bylo třináct, zemřel jeho otec Josef Hašek na intoxikaci alkoholem. S maminkou, svým o tři roky mladším bratrem Bohuslavem a schovankou Marií se pak stěhovali z místa na místo a adres vystřídali neuvěřitelných patnáct. Jaroslav studoval gymnázium v Ječné ulici, ale středoškolská studia nedokončil ani na následující obchodní akademii v Resslově. Později už po městě putoval sám, ale daleko častěji se svými přáteli a občas i se ženami. A mnohem častěji, než se v mládí stěhoval, střídal v dospělosti občerstvovny nejrůznější úrovně. „On toho vypil hodně, a dost často neměl na zaplacení. Byl taková neřízená střela, a pokud se dostal do varu, byl schopen pro nějaký vtip vyprovokovat rvačku v hospodě, takže ho neměli rádi. Já myslím, že i to je jeden z důvodů, proč střídal tolik podniků, protože občas potřeboval, aby ti hostin-

ští zapomněli, že jim dluží za nějakou láhev,“ myslí si publicista a spisovatel Lukáš Berný.

První pivo vypil Jaroslav Hašek velmi pravděpodobně už v jedenácti letech v Jedové chýši, kam to z tehdejšího bydliště v Lípové ulici měl velmi blízko. Stalo se tak v doprovodu vysloužilého námořníka Němečka. V Praze tehdejší doby bychom skutečně těžko hledali hospodu, kde by se Jaroslav Hašek nestavil, když ne na pivo nebo kořalku, tak aspoň na slabou kávu. V kavárnách a nejrůznějších hostincích dokonce často přespával. Jeho akční rádius byl obdivuhodný. Oblíbil si podniky v Petřské čtvrti jako byly U Rozvařilů, U Bucků nebo Na Kuklíku. Dnes už bychom je tam hledali marně.

Haškovým dalším rejdištěm byly pak Vinohrady. Tam, co je teď Balbínova poetická hospůdka, býval tehdy hostinec U Zlatého litru. Právě v něm založil Jaroslav Hašek se svými kumpány Stranu mírného pokroku v mezích zákona. Spolu s ním sem chodili další věrní soupeřníci – Eduard Bass nebo František Langer. A jen o kus dál, ve slavném Kravině, pořádal Hašek agitační akce nové strany, za kterými se na Vinohrady stahovala půlka Prahy. Oblíbil si i hospodu U Šefrů, ta bývala v domě číslo 39 v Korunní ulici, kde je teď jedna z mnoha

restaurací řetězce Lokál. Když pak v Národním domě spatřil v restauraci svého politického odpůrce, rozhodl se mu pomstít. „A on šel k těm Šefrům, kde v zadní místnosti seděli četníci a hráli tam mariáš, prostě se tam zašili. A Hašek si šel později odskočit a všiml si, že oni mají ty svoje mundúry v takové vedlejší šatně, tak si jeden ten mundúr, půjčil“ a vrátil se zpátky do toho Národního domu. Tam pak zamířil přímo k panu radovi a spustil na něj, ať tam nedělá nepořádek, že to je slušný podnik, a ten rada ho nepoznala a začal tam něco koktat a ten Hašek se dostal do varu a na místě ho zatknul a odváděl ho na četnici. A skutečně ho vyvedl ven, odvedl na tu četnici, tam ho strčil dovnitř, zabouchnul dveře a pelášil zpátky k těm Šefrům,“ vypravuje Lukáš Berný.

Jednu z vrcholných eskapád ale Jaroslav Hašek provedl v dalším už neexistujícím podniku, v kavárně Hlavovka na rohu současné Italské ulice a náměstí Míru. Jednou tam totiž přivedl svého syna a velké společnosti se jím chlubil. „V kavárně si dítě podávali z ruky do ruky a Hašek zářil nejvyšší spokojeností. Naposledy uvázl maličký Hašek u slečny v kuchyni. Po krátké partii kulečníku spisovatel na syna zapomněl a společnosti navrhl, aby se šlo do vinárny. Bylo veliké štěstí, že kavárník znal adresu obydlí Haškovy ženy. Poručil, aby slečna odnesla děfátko matce, protože se prý Hašek může po synovi shánět až za několik dní. A zkušený muž se nemýlil. Hašek vpadnul do kavárny třetího dne, ušpiněn a nevyspalý, a chraplavě křičel od vchodu: „Vraťte mi mého syna! Chci své dítě nazpět!“

Jeho dalším pravidelným zastaveníčkem pak byla Sochůrkova Kop-

manka, zvaná také Balkán. Ta byla jednou z vyhlášených hospod pražské bohémy. Tady se Hašek setkával se svými věrnými přáteli, mezi něž patřili zcestovalý spisovatel a také hospodský rváč Zdeněk Matěj Kuděj, žižkovský bouřlivák Franta Sauer, básník Gustav Roger Opočenský nebo multižánrový umělec Emil Artur Longen. Hašek tu často vystupoval v roli konferenciéra programu.

Jaroslav Hašek chodil velice často i do proslulé kavárny Union, která stávala na rohu Národní třídy a Perštýna. Tady mu dělali společnost nejen bratři Čapkové, ale mnoho dalších umělců té doby. „Hašek v Unionce často pil na dluh a po svém návratu z Ruska se rozhodl prověřit paměť vrchního Paterý,“ vzpomíná opět Emil Artur Longen a pokračuje: „Jestlipak mě znáte, zeptal se Hašek a Patera hned čiperně na to: No to se ví, to jste vy, co jste mi dlužen za tu flašku vína.“ Vrchní Patera se nad Haškem, který se dokázal i srdceryvně rozbrečet, když neměl na zaplacení, vždy slitoval a ke kafičku na dluh přidal třeba tři koruny s tím, že až bude pan spisovatel mít, tak vrátí. A na Haška v Unionce vzpomíná další soupevník, malíř a spisovatel Josef Lada: „Ty nemáš na kafe, vid', Pepíčku. Já ti pomůžu,“ spustil ke smutnému Ladovi Hašek. „Ježíši, Jaroušku, to bys mi vopravdu vytrh z paty trn. To ti hned tak nezapomenu. Buď tak laskav a půjč mi jen na to černý kafe.“ „No to já nemůžu,“ brumlal Hašek v koutě. „Já taky nemám v kapse ani vindry. Ale já ti přece pomůžu. Já tě vyhodim voknem!“

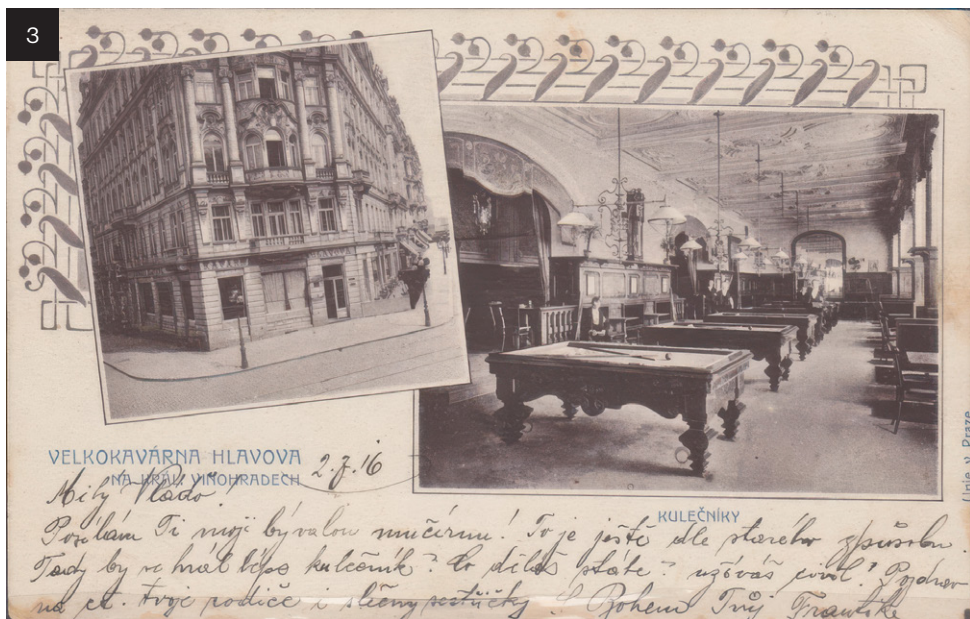
Na jeden večer, strávený s Haškem a Ladou – pro změnu U Fleků – vzpomíná novinář a spisovatel Karel Vika: „Jak jsme tak v dobré vůli popijeli flekovské, Hašek něco kutil pod stolem,

a když to dokutil, nějaký oficiál od magistrátu, sedící u našeho stolu, vtáhl trochu nosem vzduch a pak pronesl předvádavě: Páchnou kanály, zejtra bude asi pršet. Ale pršet nebude, oponuje živě Hašek. Když se po čase konečně oficiálu od magistrátu podařilo celou společnost přesvědčit, že bude pršet, Hašek souhlasil nahlas dobromyslně taky. Pak se ale naklonil ke mně a zašeptal mi do ucha: Ale pršet přece nebude. To nesmrdějí kanály, já jsem si jen pod stolem zul boty.“

Pravým domovem se ale Haškovi stal Montmartre, tehdy nově otevřená kavárna, kterou si celá pražská bohéma hned skutečně zamilovala. „Doslova domovem, neboť tu pokud neproseděl, tedy prospal v některém z nesčetných boxů mnoho nocí. Často se sem přišel vyspat i odjinud.“ A zatímco místní vrchní s přezdívkou Hamlet měl Haška rád a přespávání trpěl, majitel Montmartru

Waltner ho uprostřed jedné noci vyhodil a později mu dokonce zakázal přístup. „Od té doby chodil tam jen v průvodu svých přátel, kteří se za něho musili zaručiti. Jednou Hašek opět bloudil okolo Montmartru a číhal na nějakého přítele. Konečně se objevil anděl spásy v podobě policejního komisaře. Copak, pane Hašku, pročpak nejdete dovnitř? Rád bych, ale nechťejí mi nalíti. To by bylo pěkné, jen pojdte se mnou a uvidíte, že vám pivo musí přinést. Waltner je uvítal hned u vchodu pln přehnané ochoty k policejnímu komisaři, Haška ale probodával zlobnými pohledy. Nemohl však nic namítati, neboť pan komisař již objednával pivo pro oba. Když pak již delší dobu seděli spolu v družném rozhovoru, zeptal se policista náhle Jaroslava: A neřekl byste mi, prosím vás, proč vám vlastně nechťejí nalíti? Protože nemám na zaplacení, lakonicky prohodil Hašek, dopil sklenici a dal si ještě jednu.“

1. Jaroslav Hašek.
2. Hostinec U Zlatého litru.
3. Kavárna Hlavovka.

Malou záhadou je, jestli Jaroslav Hašek býval štamgastem v jím proslavené hospodě U Bansethů, tedy alespoň na místě, kde stojí dnes. Hostinec totiž v čase Haškovy éry změnil adresu a doklady o tom, kam tedy Hašek k Bansethům chodil, neexistují. Na rohu Tábořské a Sezimovy ulice mají ale každopádně z úcty k váženému hostu dosud jeho stůl, a když si lidé objednávají místa, chtějí většinou na Haška. „Ty skvrny na Slunci mají opravdu velkej význam. Jednou se objevila taková skvrna a ještě ten samej den jsem byl bit u Bansethů v Nuslicích,“ dočteme se ve Švejkovi. Svě-

ho hrdinu pak nechal ve svém stěžejním literárním díle Jaroslav Hašek chodit i po dalších hostincích, kde to právě on sám důvěrně znal. Ve Švejkovi tak najdeme odkazy na hospody Na Zastávce na dnešní Francouzské ulici, U Brejšků ve Spálené nebo třeba U Exnerů v Karlíně. Josef Švejk vyprávěl příhody od Kocanů ve Smečkách nebo třeba od Mariánského obrazu v Hybernské ulici.

Překvapením ale je, že v nejproslulejší švejkovské hospodě U Kalicha Jaroslav Hašek, a tedy ani Josef Švejk dost možná nikdy nebyli. Na spisovatele si totiž nepamatuje tehdejší ma-

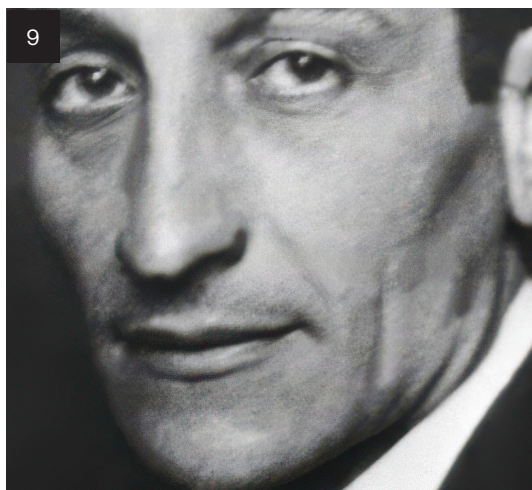
4. Vchod do kavárny Union z Národní třídy.
5. Interiér kavárny Union.
6. Interiér kavárny Montmartre.

jitel hostince Josef Šmída, zvaný Grobi-
án. Zajímavostí ale je, že blízko skutečně
bydlela rodina Josefa Švejka, tedy patr-
ně jmenného předobrazu světoznámé-
ho dobrého vojáka. „Ta hospoda vznik-
la v roce 1890, kdy postavili ten dům.
Ona se původně jmenovala U Zlatého
kalicha, což mělo jasný důvod, protože
když kopali základy toho domu, tak tam
našli poklad, doslova poklad, tedy nádo-
bu, v níž byly zlatý a stříbrný kalich, oba
posázené drahokamy, takže skutečně
nádherné umělecké dílo. Proto se pak
ta hospoda jmenovala U Zlatého kalicha.
Já si myslím, že tam Hašek chodil, mož-
ná se na to jenom trochu pozapomnělo.

Ale hospůdky, o nichž psal, Hašek dob-
ře znal,“ je přesvědčen publicista a spi-
sovatel Lukáš Berný.

Jaroslav Hašek a jeho přátelé
popisují ve svých dílech i další pražské
hospody, kde býval spisovatel prokaza-
telně stálým hostem. Na Zavadihlce, Sto-
letou nebo Tůmovu kavárnu, U Bakaláře,
U Jungmanna, U Kanonýra, U Krále bra-
bantského, U Staré paní, U Valšů nebo
Na Bidýlku ve Spálené ulici. Tam všude
bychom potkali Jaroslava Haška, kdy-
bychom žili před sto a více lety. Svéráz-
ný člověk, ale geniální spisovatel zemřel
3. ledna 1923.

7. Zdeněk Matěj Kuděj.
8. Jaroslav Hašek a Zdeněk Matěj Kuděj.
9. Emil Artur Longen.
10. Stůl Jaroslava Haška v hostinci U Bansethů.

Kopmanka

„Pro uzavřené společnosti, schůze, pro svatební a jiné hostiny zdarma místnosti k dispozici při levných cenách. Výhradně plzeňský prazdroj od čepu, levná, chutně upravená jídla. V letní saisoně v zahradě, největší v Praze, s krytými verandami, dvakrát v týdnu koncerty: ve středu kapela pana Kovářika a v sobotu kapela c. a k. pěšího pluku číslo 75 za každého počasí. Telefon 852.“ To je jeden z inzerátů, který se v tisku objevil v květnu roku 1899. Podepsán byl Antonín Sochůrek, hostinský, který Kopmanku, jak se říká, udělal.

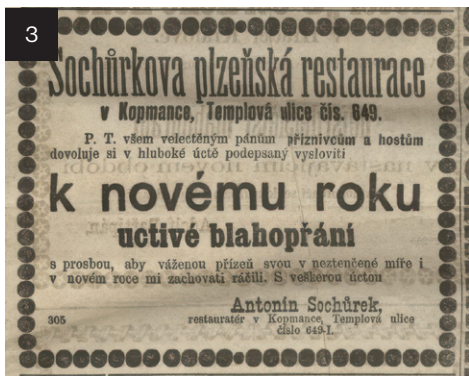
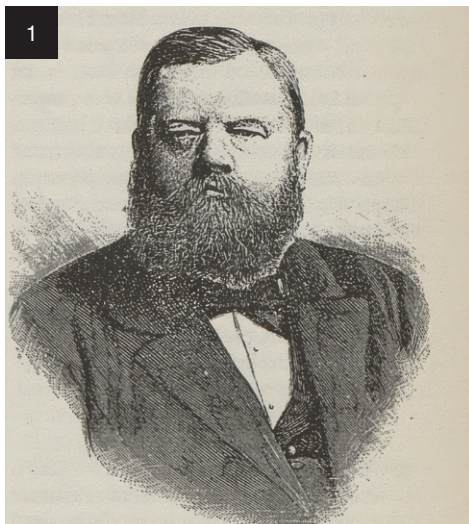
Pravdou ale je, že Kopmanka měla štěstí na své první muže. Popularitu získala už před Antonínem Sochůrkem. Své pevné štamgaststvo měla už v časech, kdy do Prahy dojížděl Wolfgang Amadeus Mozart, a do Kopmanky docházel na pravidelné nedělní obědy i malíř Josef Mánes se svými sourozenci. Ani pozdější hostinský Karel Flašner si s Antonínem Sochůrkem, co se týče štamgastské popularity, v ničem nezádal. Jen každý viděl ideál restaurace jinou optikou a zaměřil se na odlišnou klientelu. Ke Karlu Flašnerovi se později ještě dostaneme.

Antonín Sochůrek se v Kopmance podle všeho objevuje zraje roku 1879, kdy už má za sebou třináctiletou zkušenost z nedaleké plzeňské restaurace V Ungeltu. Teprve Kopmanka mu ale poskytuje všechno, co si zkušený hostinský od svého podniku představuje, včetně

ně už zmíněné obří zahrady. Své hosty láká na koncerty, výtečně ošetřované pivo a dobré jídlo. V jeho časech je Kopmanka podnikem pro lepší společnost, vlastence a intelektuály z vyšších kruhů. Sám Antonín Sochůrek jde společnosti příkladem a seznam spolků, klubů a národních institucí, kterých je členem, často vysoce postaveným, nebo alespoň přispěvatelem či donátorem, je nekonečný. Za všechny ostatní můžeme zmínit členství v Ústřední matici školské, pěveckého spolku Hlahol, je čestným členem spolku Hostimil a Spolku pro ošacení chudé mládeže. Je také častým přispěvatelem na stavbu a později i obnovu Národního divadla, a dokonce soudním znalcem c. k. zemského soudu. Antonín Sochůrek je i zakládajícím členem Spolku českých žurnalistů a členem pražského Sokola. Jeho osobnost je zárukou slušného, důstojného podniku, kde si můžete s hostinským popovídat, o čem chcete.

Bohatá životní pouť Antonína Sochůrka se naplňuje 21. října 1908 ve věku sedmdesáti pěti let. Podnik okamžitě přebírá jeho jediný syn Josef a vede ho v intencích otcovy tradiční hostinské filozofie. Zjevně ale není pro práci v restauraci předurčen, jako tomu bylo u jeho otce, a po několika letech, přesně v roce 1912, Kopmanku přenechává panu Kobylkovi, který dosud vedl v Panské ulici hostinec U Dvou kosů.

Nový hostinský ale vyznává jiné hodnoty, než kterými svůj podnik prosla-

1. Antonín Sochůrek.
2. Novinový inzerát z roku 1891.
3. Novoroční přání Antonína Sochůrka z roku 1898.
4. Pozvánka na zahradní koncert 5. 7. 1902.

vil Antonín Sochůrek. Ne snad horší, ale prostě jiné. Svou restauraci přejmenovával na Balkán a zdůrazňuje, že se nově jedná o lidový hostinec. Atraktivita místa, duch prastaré vyhlášené hospody a fakt, že je sem odevšad blízko, způsobují, že Kopmanku pro sebe velice rychle objeví pražská bohéma a začnou se dít věci. Starosvětský nános a oděr je vyvětrán a starobylý hostinec se nadechne

k novému a dosud nepoznanému životu. Tuto proměnu zahájil svým způsobem už Josef Sochůrek, za něhož už se přece jen trochu uvolnily zdejší mravy. Vrchol přeměny ale nastal až po jeho odchodu. Ten sleduje Josef Sochůrek už jen čtyři roky. Třetího května 1916 si pronajal pokoj v hotelu U České koruny v Opatovické ulici a druhý den ho tam našli oběšeného.

5. *Kopmanka v časech hostinského Kobylky.*
6. *Prostorná zahrada Kopmanky.*

„Nájemce dovedl zanedlouho naplniti rozměrnou místnost míchaným obecenstvem ze všech koutů Prahy, kdežto před ním se v Kopmance na plzeňském scházela jen vybraná společnost, vesměs měšťanská a úřednická honorace prvního řádu. To vlastně způsobilo zánik starého podniku, že generace hostů znenáhla vymírala a nebylo dorostu,“ píše častý návštěvník „umělecké“ Kopmanky Karel Vika. Podniku se po panu Kobylkovi ujal už zmiňovaný Karel Flašner, který dosud vedl vinný sklep kavárny Louvre na Ferdinandově, dnešní Národní třídě, a díky svým konexím na zástupce mladé české bohemy měl o nové zákazníky postaráno. Na Balkán, jak se teď už Kopmance říkalo, se brzy z dalších hostinců a kaváren přelila hospodská elita v čele s Jaroslavem Haškem, Zdeňkem Matějem Kudějem, Gustavem Rogerem Opočenským, Jo-

sefem Ladou nebo Emilem Arturem Longenem. Novému kabaretu hostince Na Balkáně začali říkat Nirvana.

„Nájemce dal postavit do místnosti pianino a u něho sedával večer co večer známý tehdy pianista Hahn, který byl skutečným umělcem na tom hudebním nástroji a který hrál jakýkoliv hudební program bez not, jen z hlavy, co si kdo přál. Byl to muzikant celkem noblesní, který se štilil odrhovaček, ale někdy ovšem musel i po této stránce slevovat. Zanedlouho pověst Balkánu přilákala i další umělce,“ vypráví opět Karel Vika. Základ té umělecké party, která Balkán obsadila, začal vymýšlet vlastní program pro pobavení a obveselení ostatních hostů, čemuž byl Karel Flašner příznivě nakloněn.

„Program těch večírků v Kopmance režíroval tenkrát, jestli se nemýlím, Zdeněk Kuděj. Byl scestovalý člo-

věk, pobyl rok v Německu a několik let v Americe. Jeho práce tiskl ochotně redaktor Červinka ve Zlaté Praze i v Národních listech. Vážnost tam měl vždycy, protože měl za sebou americkou praxi. A když se mu něco nelíbilo, hned šel do všeho oběma rukama a nikoho se nebál. Byl to tehdy krásný člověk a uměl se také dokonale společensky chovat a vystupovat, pokud byl k tomu naladě. V pozdějších hodinách ale pomáhal dělat pořádek, a to po americku. Potom se nedovedl dobře porovnat s lidmi, kteří mu byli proti srsti. Nafoukance a mluvky strašlivě nenáviděl. Jim to dovedl říkat bezohledně do očí a z autorit, i univerzitních, si nedělal také nic,“ popisuje jednu ze zásadních osobností Balkánu Karel Vika a pokračuje: „Když byla mezera v programu, Hašek nastoupil ochotně sám. Dělat konferenciéra, to mu byla maličkost. Měl takový dar humoru, že dovedl s humorem mluvit o všem. Začal například: ‚Dnes vám povím, jak se připravují misionáři...‘ Delší pomlčka a potom: ‚Misionáře připravují divoši nejraději na palmovém mléce. Když mají indiáni mléko, tak se jim jedná jen o to, aby dostali misionáře. To není tak jednoduché, jak by se zdálo. Indiáni to dělají tak, že honí misionáře tak dlouho, až ho chytějí.

A mají nakonec všichni radost, misionář už asi menší.‘ Po programu na Balkáně se ovšem na účinkující vybíralo. To tenkrát byla ještě rakouská měna, koruna byla velký peníz, ale my u dlouhého stolu dávali ovšem po koruně. A potom přísný Longen odnesl talíř k pianinu a za dozoru pianisty Hahna se vše rozpočítalo, přičemž Longen nebyl nikdy spokojen.“

Ale i Balkán pomalu uvadal, vystoupení bohémů lákala miň a miň. Koneckonců vymýšlet den co den novou neotřelou zábavu dá velkou fušku, je-li to vůbec možné. Umělecká sešlost postupně řídla, její příslušníci hledali nové lokály a nové obcenstvo. Poslední roky své existence, než ho zbourali, už Balkán žil jen z minulosti.

7. *Kopmanka ještě v časech Antonína Sochůrka.*

8. *Stejně místo dnes. Slavnou stavbu nahradil moderní dům.*

7

8

Batalion

Praha se na konci devatenáctého století nadechovala k přeměně v moderní velkoměsto po vídeňském vzoru. Ve městě vznikaly nové restaurace a kavárny. Ty staré jejich majitelé předělávali na vzdušné, prostorné a konkurenceschopné. Oblíbených hostinců, kde přijít k volné židli rovnalo se ve špičkách k zázraku, bylo opravdu hodně. Názvy jako U Brejšků, U Choděřů, U Sladkých, U Valšů, U Medvídků nebo Kopmanka jsou jen vrcholem tehdejšího ledovce. K tomu přidejme přepychové kavárny Louvre, Arco, Slávii nebo skromnější Unionku a výstřední Montmartre a pochopíme, že v Praze bývalo blaze. Ale pozor! Ne všude. Vyrážíme teď do putyky – jinak ani není možné tento podnik pojmenovat –, která se ani nesnažila noblesu předstírat. Bude to zároveň lidský příběh jednoho váženého občana, který se, veden osudem, pracoval mezi notorické alkoholiky.

To vyprávění začíná na rohu Platnéřské a Mikulášské, dnešní ulice U Radnice. Tady totiž stával Batalion! „Tehle plácek byl takovým středobodem, odkud se vycházelo do Kaprovy ulice, do ulice Platnéřské a taky na Staroměstský rynek. A to byla centra, kde to opravdu žilo, a to nejen ve dne, ale hlavně v noci, protože tady se soustředilo největší množství volných nočních prostitutek,“ vypráví historička Marcela Starcová. Tohle místo uprostřed Starého Města vypadalo ještě před několika de-

sítkami let úplně jinak. Platnéřská ulice, stejně jako všechny ostatní v okolí, byla mnohem užší. „Přestože to bylo v devatenáctém století oficiálně zakázáno, tak úřady většinou přimhouřily oko a vydávaly nevěstincům hostinské koncese, protože se to samozřejmě vyplácelo. Čím větší konzumace, tím líp pro obě strany a prostitutky dokonce pobíraly i procenta podle toho, kolik jejich klienti zkonsumovali alkoholu v době návštěvy,“ přidává Marcela Starcová.

Pokud se na místo půjdete podívat, všimněte si obřího květináče, který zdobí současný vzdušný prostor náměstí Franze Kafky. Právě tam byl totiž až do roku 1893 vchod do jedné z nejproslulejších hospod staré Prahy. „To byla skutečně legendární hospoda, která tady v devatenáctém století lákala všechny kriminální živly, které se tady scházely. Nejenom ty prostitutky a jejich pasáky, ale scházela se tu i galérka, takže zloději, kapsaři, kasaři. Byla to vlastně jenom jedna polosuterénní místnost, kde stály jen sudy s kořalkou a police s lahvemi, jinak nic,“ popisuje útulek bídy Marcela Starcová.

Neoficiální jméno, totiž Batalion, hospodě údajně vymyslel její nejproslulejší host, doktor práv a velectěný Pražan František Xaver Uher, přezdívaný Advokát chudých. „V roce 1861, to byl tedy ten veledůležitý rok pro jeho život, protože právě tehdy se Uher oženil a zároveň se stal poslancem Českého zem-

ského sněmu,“ líčí historička Jaroslava Nováková. Existuje doklad z onoho roku 1861 o tom, že doktor Uher, který kandidoval za okres Lanškroun, okres Ústí nad Orlicí a Česká Třebová zvítězil ve volbách do Českého zemského sněmu poměrem 216 : 161 hlasů nad svým německým protikandidátem.

Oba zásadní kroky Uhrova života ale skončily krachem. Ze zemského sněmu byl odvolán pro častou neúčast na jednáních a mladičká manželka Anna Smutná od něj brzy utekla. „Oženil se údajně z důvodu velkého věna, v tom nebyla žádná láska. Jeho vyvolená byla dívka z venkova, pro kterou to byl velmi výhodný sňatek. To byla příležitost ke společenskému vzestupu, provdat dceru za advokáta, natož ještě poslance, bydlícího v Praze a působícího v Praze, takže rodiče po téhle příležitosti samozřejmě skočili a dceru, které bylo tehdy šestnáct let, za něj provdali,“ vypráví znovu historička Marcela Starcová. Anna Smutná ale měla jiné představy o životě a poté, co doktor Uher propil její výbavu, ho definitivně opustila. Mužům však takhle dívka nenosila štěstí. I její druhý manžel se upil k smrti.

Zajímavé svědectví ale uvádí Ignát Herrmann, kterému se navíc podařilo vypátrat alespoň rok narození doktora Uhra, jímž byl rok 1828. Ignát Herrmann doktora Uhra potkával jako mladík v pražských ulicích: „Spatřil jsem toho muže poprvé někdy roku 1869, kráčeje se svým bratrem Celetnou ulicí. Nohy vězely v rozchlípených perkách, která sotvaže držela pohromadě, s koleny jako podlomenými. Jeho nohavice byly dole otřepeny a plny starého zaschlého bláta. Tělo kryl dlouhý těsný svrchník barvy rezavé a bylo zřejmo, že tento muž nemá

žádné košile, snad ani podvlékaček, ježto nohavice na něm plandaly jako ve větru. Odulý, jak opuchlý obličej byl pod bradou a přes uši ovázan špinavým strakatým šátkem, jehož uzel na temeni hlavy byl kryt zbědovaným tvrdým kloboukem.“ Ignát Herrmann také vyzpovídal starou hostinskou ze Střeleckého ostrova: „Ta vzpomínala na doktora Uhra, který k nim skutečně chodil na své cestě z procházky, ale zásadně nepil a svačil ovoce a sýr. A to bylo v době těsně před svatbou.“

Co tedy přišlo do Uhrova života dříve? Opilství, nebo Anna Smutná? Jedno je jisté, doktor Uher docházel do Batalionu čím dál častěji. „O tom, že byl opravdu závislý na alkoholu, svědčí mnoho důkazů. Mimo jiné si prý na různá jednání nechával přinášet vodu, a když náhodně se chtěl jeden z jeho kolegů napít, tak zjistil, že to není voda, ale že je to pálenka. A poslední roky svého života strávil, řečeno dnešními slovy, jako bezdomovec v oblasti Anežského kláštera a skladů, které se v té části města nacházely,“ vypráví Jaroslava Nováková a Marcela Starcová ji doplňuje: „Když se vyhlásila sbírka na jeho podporu, tak do ní přispíval třeba Rieger nebo Palacký, takže on měl opravdu velmi dobrou pověst. A na tom pohřbu se pak sešli všichni, i ti jeho kolegové, advokáti, poslanci, a i ta spodina toho města.“ O tom, že byl Uher opravdu váženým mužem, svědčí i skutečnost, že jedním ze svědků na jeho svatbě byl i veleúspěšný nakladatel Josef Richard Vilímek.

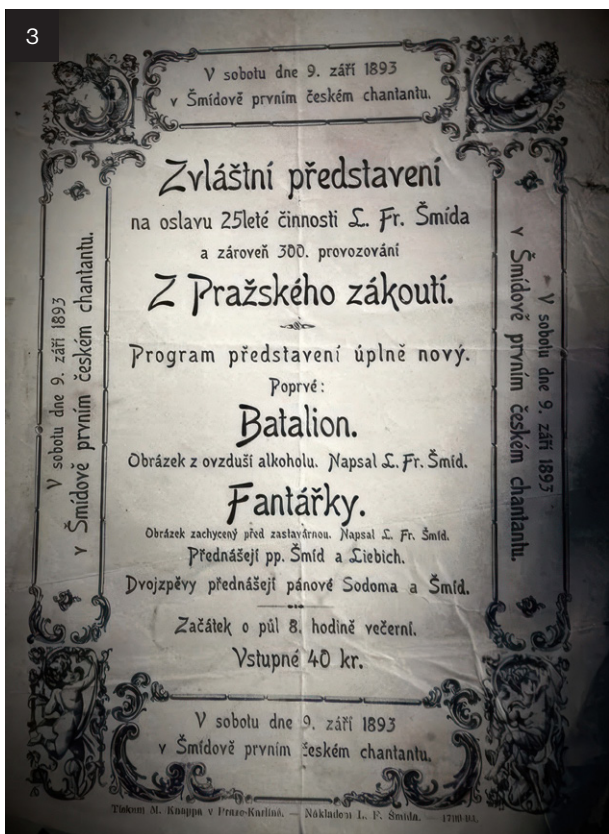
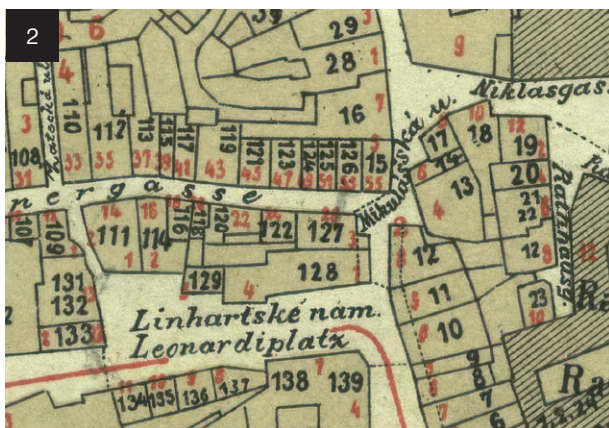
Záhadný doktor Uher měl i smrt záhadnou. Zatímco Riegrův slovník naučný uvádí jako den úmrtí 11. září 1871, Národní listy přinesly zprávu o doktorově smrti už 18. září 1870.

František Xaver Uher se stal předlohou mnoha romantizujících děl o nešťastné lásce. O doktoru Uhrovi byly natočeny hned dva filmy. V tom z roku 1927 exceluje Karel Hašler, o deset let později postavu vzdělaného opilce ztělesnil František Smolík. Celou knihu pak o Batalionu a jeho prominentním štamgastovi sepsal novinář Karel Kukla. „Tehdy bydlel s rodiči Na Františku a jeho přítelem byl primář nemocnice milosrdných bratří doktor Kašpar. Tatínek tam byl léčen, a když odcházel po vyléčení domů, tak mu doktor Kašpar předal ba-

líček a řekl mu jen: „Tady jsou věci, které vás jistě budou zajímat. Po léta jsme je tu schovávali a je to památka na zde tragicky zemřelého doktora Uhra, bývalého poslance a člověka, který propadl alkoholu a byl úplně zničeným tvorem...“ vyprávěla pro dokument Konec flamendra zmizelé Prahy paní Kuklová, dcera autora knihy Batalion.

A špeluňka, kam se ctihodní Pražané neodvážili ani vstoupit? Říkalo se, že kdo se přece jen odhodlal, opilý byl hned za dveřmi. To z těžkých výparů, kterých byl Batalion plný.

1. Platněřská ulice v časech, kdy na jednom jejím konci fungoval Batalion.
2. Dům číslo 15 na nároží Mikulášské ulice měl ve svém suterénu hostinec Batalion.
3. Plakátek zvoucí na představení Batalion 9. 9. 1893.

Batalion, to ale nebyl jen doktor Uher. Putyka měla i další skutečné a svérázné obyvatele. Byla to směsice mnoha osudů a široké sociální škály. Do Batalionu docházeli pravidelně inženýři, bývalý přednosta stanice jednoho pražského nádraží. Členem party byl i vojenský důstojník nebo obchodní jednatel. Svéráznou figurkou byl pak jistý Pekárek. Ten spával i v nejkřutějších mrazech kdesi na Petřině ve vyhrabané díře, vystlané listím. Členové Batalionu dlouho dodržovali pravidlo nekrást, ale i to jednoho dne vzalo za své. Vůdcem skupinky pěti, kteří se dopustili vloupání do bytu jednoho hostinského, jenž jim poskytoval přístřeší, byl právě Pekárek. Zajímavé bylo, že tehdy se všichni vyhnuli vězení, ale bylo jim pohroženo, že příště už to tak neskončí, Pražané že skončí ve Fišpance a přespolní budou postrkem odvedeni s veškerou ostudou domů. Pekárek po této zkušenosti opustil svůj brloh na Petřině a odstěhoval se do jakéhosi bytu na Karlově, odkud nesměl vycházet. Později si našel práci a začal vést řádný život. A když se ho ptali, co se s ním po dvacetiletém nezřízeném pití a táboření po lesích stalo, odpověděl, že už byl nejvyšší čas. Asi si tím Pekárek o pár let prodloužil život – v době, kdy Batalion zamiloval do minulosti, bylo tomu to nejstaršímu členovi komunity sedmadesát devět let. I on ale brzy zemřel a za ním šli postupně všichni z té velké bandy pijanů.

Poslední, kdo se na světě udržel, byl jistý Jan Ehringer, kterému přezdívali pro výrazně zploštělý nos Beznoska. Živil se podivným druhem podvodu. Chytil totiž různé živočichy a vytvářel z nich ušlechtlejší tvory. Obarvením vrabce na žluto získal kanára a dobře

ho zpeněžil. Jindy zašil kočku do zaječí kůže a prodal na maso. Husarský kousek se mu podařil – pokud by neskončil smrtí obelhaného – při podvodu staříčkého pana Šestáka z Dlouhé ulice. Do veverčí kůže zašil prostou krysu. Pan Šesták si ji doma zavřel do klece a podíval se na veverku podivným skokům a kotrmelcům. Do rána se ale krysa prokousala veverčí kůží a při krmení vyskočila na pana Šestáka a ošklivě ho pokousala. Starého pána ranila z leknutí mrtvice, skácel se na zem a vmžiku zemřel. Tohoto výtečníka Beznosku jako živého zaznamenaly dobové noviny ještě v červenci roku 1896. Už o necelý měsíc později ale i Beznoska skonal.

Svého guru, doktora Uhra, pak přežila legendární hospoda o dvanáct let. „V Praze stávala až donedávna prazvláštní společnost bratří z mokré čtvrti pod jménem Batalion. Členové této pěkné společnosti titulovali se navzájem bratři a žili také mezi sebou jako bratři. Žili vesele. Co vydělali, propili. Ne snad v plzeňském, nýbrž v sprosté kořalce, a sice v kořalně na rohu Platnéřské ulice naproti hostinci U Zelené žáby. Pili všichni z jedné láhve, jež kolovala tak dlouho, dokud kdo měl groš. Když i ten byl propit, svlékl některý z členů poslední kabát, prodal jej za fatku handrleti a pilo se znova. Tak se mnohdy stalo, že ten neb onen prodal všechnu oděv ze sebe a zůstal pouze v košili a v podvlékačkách. V tomto nepřístojném kostýmu vyšel pak na ulici, kde ho sebral strážník a policie dopravila do Fišpanky, kde ho znova ošatili. Nechali jej sice několik dní ve Fišpance nocovat, ale po propuštění se už jeho bratři postarali, aby netrpěl nouzí. Vydělal-li někdo něco, bratrsky se s ním o to rozdělil. Takový nevázaný život vedl

4. Zbytky domu, v němž býval Batalion.

5. Na místě Batalionu už je volné prostranství, čekající na novou zástavbu.

Batalion.“ To je zpráva o konci Batalionu z dobového tisku s datem 9. července 1884.

„Ty výpary lihovin tam byly prý opravdu velmi husté, vzduch se dal krájet. Samozřejmě se tam navíc kouřilo, takže jste prý mohl jít jen okolo, nemusel jste ani vstupovat, a už jste se otevřenými dveřmi přiotrávil,“ doplňuje historička Marcela Starcová.

Nejbídnější z bídných města konce devatenáctého století tehdy ještě dlouho obléhali dávný azyl, přestože se

už tou dobou v něm na pár posledních let před asanací zabydlel vetešník. Později se rozprchli do ostatních putyk Starého Města, které ale slávy Batalionu nikdy nedosáhly.

I když dvě výjimky se přece jen našly. Sotva totiž zapadla petlice u dveří Batalionu, našli si pražští bidníci důstojnou náhradu. Podnik jistého Mamerta Deyla s logickým názvem U Deylů v Rybné ulici a samozřejmě tu měli pořád putyku putyk, totiž věhlasnou karlovskou. Jedovou chýši.

6. Tam, kde se střetává chodník s vozovkou před kovovou plastikou, bývaly dveře do Batalionu.

Jedová chýše

Můžeme bez obav říct, že tahle hospoda je opředená největším množstvím nejrůznějších legend, z nichž ale mnohé nemají úplně pravdivý základ. Zkusíme teď oddělit báchorky od neotřesitelných faktů a držet se jenom jich. Tedy těch faktů, samozřejmě. To, že sem chodil se svým katem už Václav IV., můžeme za historickou jistotu pokládat. Jestli tu ovšem otrávil dva další spolustolovníky, protože v nich poznal muže, kteří mu nedávno usilovali o život stejným způsobem, to už tak jisté není. Ale zní to zajímavě...

Další pikantní historku popisuje už Karel Ladislav Kukla a odehrála se v roce 1862. V samém sousedství Jedové chýše, v jednopatrovém vedlejším domku, bydlela elegantní česká úřednická rodina. Vlastně jen dvě dámy z ní – obstarožní vdova po dvorním radovi, vlasteneckém Čechovi, a její pětadvacetiletá dcera, vzdělaná a velmi krásná. Obě se vyhýbaly společnosti a pouhé vědomí o obskurní studentské chásce v Jedové chýši v nich vzbuzovalo ošklivost. To buršáci v knapě dobře věděli a rozhodli se, že obě české dámy urazí drzou provokací, aby se jim za jejich pohrdání pomstili. V noci je vyzvali k účasti na reji, ale jaké bylo jejich překvapení, když se obě dámy opravdu v Jedové chýši objevily. Ale navíc s policejním komisařem!

O tři roky později je historickými materiály doloženo, že hostinec pod

starým názvem Jedová chýše otevírá pan hostinský Šrámek. Už za deset měsíců ji ale přebírá Karel Hruza a láká hosty na plzeňské a roztocké pivo a špekované knedlíky. V roce 1869 je nájemcem hospody Emil Schuh, který na Větrově točí zbraslavské pivo. Na stejného Emila Schuha přichází v roce 1884 stížnost, že nestojí o české hosty. A to přesto, že pár let předtím zdejší medicí přispěli do sbírky na zbudování českého Národního divadla.

V roce 1887 se v denících objevuje inzerát, v němž hostinec Jedová chýše hledá pianistu. Je tedy zřejmé, že se tu pořádaly večery při muzice a rozhodně se tu tou dobou i často tancovalo. O dva roky později je uváděna prostorová zahrádka s kuželníkem a krásnou vyhlídkou. Tu později popisuje nejjeden literát: „Z té zahrady je podíváná na oudol pod karlovskými svahy a dál tam k Vyšehradu, která je mi nade všecky pražské vyhlídky. Ach, kdyby ta chalupa, ten dvorek, ta zahrada daly se do vyprávění, nežli je zregulují!“ líčil venkovní prostory Jedové chýše neboli Gifthütte poté, co se dověděl o její chystané likvidaci, doktor Wasserlau a další dobové svědectví přináší ve své knize Jasem i stínem Edvard Jelínek: „V porodnici zaměstnaní cizinci zapadali tam často i stávalo se, že při jednom stole zasedala zajímavá směs národů: Angličané, Američané, Rusové, Poláci, Švédové, Dánové, Němci a Češi. Poněkud chatrnější byl lokál. Tak trochu

vyhlížel jako dupárna, táhl se do délky, strop padal na hlavu a na stěnách stopy kuřáckého dýmu jas všecken ničily. Podlaha měla kuří oka.“ Toto svědectví pochází z roku 1891.

Ve stejném roce přebírá hostinec Josefa Schuhová. A dnes už se nedá zjistit, jestli to byla manželka, nebo dcera už zmíněného Emila Schuha. Byla-li to dcera, pak se jí patrně týkal dovětek výpovědi Edvarda Jelínka o čiperné ženské obsluze, děvčeti hbitém, veselém a ke každému přívětivém. Jinak by sem snad nebyl ani jediný medik páchl nohou... A Edvard Jelínek pokračuje: „Tak sem jsme se tedy uchýlili s přítelem Ksaverem na Štědrý večer. Budiž tedy díky za útulek v Jedové chýši. Pojedli jsme rybu, rozlouskali ořechy a k posledku napili se trochu čaje. Nakonec jsme se i obdarovali štědrovečerními dárky. Buď jak buď, Štědrý večer odbyli jsme šťastně. O půlnoci zašli jsme si do nedalekého kostelíka svatého Apolináře na půlnocní.“

V roce 1893 kupuje dům s hospodou od paní Josefy Lešanové za 15 500 zlatých Nathan Lebenhart. O tři roky později je jako nájemce uváděn pan hostinský Šístek, který častými inzeráty láká na unhošťské pivo a pravidelné taneční zábavy při pianě. „Jedlo se tam lacino, pilo se dobře a pod nízkým stropem šenkovny se i tančovalo. Byly to věnečky pořádané mediky, k nimž neměli nezvaní přístupu. Medikové k nim vodili dámy svých srdcí. Sklepnice pivovarských pijáren horního Nového Města, ošetřovatelky ze Všeobecné nemocnice i z Červeného domu,“ popisuje Karel Šípek v knize Lidé šprýmovní a historky o nich.

Zajímavý z hlediska historických zápisů je v Jedové chýši rok 1896,

kdy tu mimo jiné zaznamenáváme tyto události: 18. února si hostinec najal už zmíněný pan Jan Šístek, 3. dubna se v dobovém tisku objevuje senzační zpráva o mrtvole v průjezdu domu Jedové chýše, kterou tam po dobu nepříliš krátkého občerstvování ponechali na káře medici. Už o dva dny později ale stejné listy tuto informaci dementovaly. O tom, jak pestrá byla místní společnost, vypovídají svědectví dalších sešlostí, které si ten rok daly dostaveníčko v Jedové chýši. Tak tedy 19. června tu měl stoly zamluvené Dámský odbor čtenářsko-ochotnické besedy Tyl. Pořádal tu i zahradní koncertní a deklamatorní zábavu. 12. července inzeruje Jan Šístek nedělní zahradní zábavu s volným vstupem a ujišťuje, že „v pádu nepříznivého počasí příští neděli“. O tři dny později se dovídáme, že při domácí zábavě vybrali studenti na Matici školskou. V neděli 2. srpna odpoledne pak Čtenářsko-ochotnická beseda Tyl uspořádala v Jedové chýši u svatého Apolináře domácí zábavu. V září pak Jan Šístek inzeruje unhošťské pivo za 6 krejcarů, obědy po 25 krejcarech a každou neděli taneční zábavu. A 27. září zve pan hostinský na posvícení a taneční zábavu při pianě až do rána!

Pojďme se ale ještě zastavit na konci roku 1897, kdy tu proběhlo několik zásadnějších událostí. 8. listopadu tu jistý Babický okradl a do bezvědomí zbil pana Doubravu. Později byl vypátrán a za nedokonanou vraždu odsouzen. A pak tu máme doklad nacionalistických rozmíšek, které tou dobou byly velmi časté a intenzivní. Dosud se tu němečtí a čeští studenti scházeli pohromadě, to už ale na konci devatenáctého století